

Яцун М. М. – ад'юнкт кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Національної академії внутрішніх справ

АСПЕКТИ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПЕРЕВИЩЕННЯ ВЛАДИ АБО СЛУЖБОВИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРАЦІВНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Згідно зі ст. 19 Конституції України, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі та в межах повноважень та у спосіб, що передбачений Конституцією та законами України [1]. За сучасних умов реформування органів державного управління, судової системи та правоохоронних органів, особливого значення набуває питання посилення авторитету органів державної влади, а отже й протидії злочинам у сфері службової діяльності. Найбільш розповсюдженими та небезпечними злочинами цієї категорії є перевищення влади або службових повноважень. Зокрема, систематично порушуються права громадян України під час утримання їх у слідчих ізоляторах, про що свідчать виступи та повідомлення у пресі уповноваженого з прав людини.

Аналіз статистичних даних Генеральної прокуратури України засвідчує, що протягом 2014–2016 рр. в Україні було відкрито 3614 кримінальних провадження за фактами перевищення влади або службового становища працівником правоохоронного органу [2].

Водночас офіційна статистика повною мірою не відображає рівень і динаміку розповсюдження цього виду злочинів унаслідок високого рівня їх латентності, що зумовлено специфікою суб'єкта злочину. Латентний характер перевищення влади або службових обов'язків полягає в тому, що працівники поліції володіють знаннями кримінального, кримінального процесуального та оперативно-розшукового законодавства, що дає їм змогу приховувати протиправну діяльність щодо громадян. Важливим при цьому є високий інтелектуальний рівень правопорушників [3].

До найбільш вагомих чинників, що зумовлюють підвищену латентність злочинів серед особового складу працівників поліції варто зарахувати недосконалість методів

виявлення злочинів, які вчиняють працівники поліції, формальний контроль з боку органів прокуратури та підрозділів внутрішньої безпеки, наявність кругової поруки серед співробітників, хибну турботу керівництва про незапям'ятованість репутації представника влади [4].

Серед причин, які зумовлюють вчинення цього виду злочину, найбільш суттєвими є: зручна нагода; політичний вплив; аморальність і некультурність; байдужість; некерованість; фрустрація; ізоляція від суспільства; низький професійний та освітній рівень; незадовільне грошове забезпечення; відсутність належного контролю та нагляду [5, с. 202]. Головною з усіх причин, згідно з культурологічною концепцією протидії злочинності, окремо можна виділити низьку культуру працівників [6].

За окремими даними [7, с. 6–63], до перевищення влади або службових повноважень найбільше вдаються оперуповноважені (26 %), патрульні (24,2 %) і офіцери поліції (14,1 %). За віком найбільш чисельною є група працівників від 26 до 30 років (41 %). Це переважно лейтенанти, старші лейтенанти або сержанти поліції. Стаж служби в правоохоронних органах для 27 % правопорушників становив 3–5 років, а для 38 % – понад 5 років [8]. Більшість з них мають вищу юридичну освіту, певний професійний досвід, добре обізнані в нюансах доказового процесу, а тому можуть активно протидіяти встановленню об'єктивної істини в провадженні та притягненню винних осіб до кримінальної відповідальності.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 черв.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Генеральна прокуратура України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/regions_www.html. – Назва з екрана.

3. Оболенцев В. Ф. Актуальні проблеми латентної злочинності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / В. Ф. Оболенцев. – Харків, 2001. – С. 9.

4. Новаков О. С. Кримінологічна характеристика та профілактика злочинів, які вчиняються працівниками міліції у сфері службової діяльності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / О. С. Новаков. – Київ, 2003. – С. 62–63.

5. Карпов Н. С. Протидія корупції у правоохоронних органах: американський підхід [Електронний ресурс] / Н. С. Карпов, А. В. Савченко // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. – 2004. – № 4. – С. 202–205. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Unzap_2004_4_34.pdf. – Назва з екрана.

6. Бусол О. Ю. Проблема корупції в судовій системі України / О. Ю. Бусол // Центрально-український правничий часопис Кіровоградського юридичного інституту ХНУВС : зб. наук. пр. – 2010. – № 2. – С. 73–81.

7. Міронов С. В. розслідування перевищення влади або службових повноважень співробітниками правоохоронних органів: правові та організаційні проблеми / С. В. Міронов // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. – 2012. – Вип. 12. – С. 60–65.

8. Мартыненко О. А. Детерминация и предупреждение преступности среди персонала органов внутренних дел Украины : монография / О. А. Мартыненко. – Харьков : ХНУВС, 2005. – С. 214.